

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Strategisk Miljø Vurdering

**Forslag til Natura 2000 -plan
2016-2021**

**Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd
for Salten Langsø og dele af Gudenå**

Natura 2000-område nr. 52

Habitatområde H48

Fuglebeskyttelsesområde F33 og F35

Kolofon

År:
2014

Titel:

Strategisk MiljøVurdering
Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for
Salten Langsø og dele af Gudenå
Natura 2000-område nr. 52
Habitatområde H48

ISBN nr.
978-87-7175-051-5

Dato:
18. december 2014

Emneord:

Habitatdirektivet, fuglebeskyttelsesdirektivet,
Miljømålsloven, Strategisk MiljøVurdering.

Forsidefoto:
Mossø er med sine ca. 1660 ha Jyllands største og
Danmarks 3. største sø. Fotograf: Henriette
Bjerregaard.

Udgiver:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Resume:
Strategisk MiljøVurdering for Forslag til Natura
2000-plan for Salten Å, Salten Langsø, Mossø og
søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå (nr.
52). Miljøvurderingen sammenfatter Natura
2000-planforslagets påvirkning af miljøet.

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen,
Haraldsgade 53,
2100 København Ø
www.naturstyrelsen.dk

Må citeres med kildeangivelse

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljøministeriet

Sprog:

Dansk

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2016-2021	4
1.1 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	4
1.2 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul - alternativ	7
1.3 Miljøforhold i områder der kan blive væsentligt berørt.....	11
1.4 Eksisterende miljøproblemer	13
1.5 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	13
1.6 Planens indvirkning på miljøet	14
1.7 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet	16
1.8 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg.....	16
1.9 Overvågning	17
1.10 Ikke teknisk resume	18

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2016-2021

Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå. Natura 2000-område nr. 52

Den enkelte Natura 2000-plan skal ifølge lovbekendtgørelse nr. 939 af 3. juli 2013 om miljøvurderinger af planer og programmer have sin egen miljørapport. Rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 1.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem lokale indsatser fastsat i kommunale handleplaner. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Det vurderes, at planen ikke har en grænseoverskridende effekt, idet Natura 2000-området ikke er placeret nær den danske grænse.

1.1 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse. Målsætningerne består af en overordnet målsætning for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området foreslås følgende overordnede målsætning:

Områdets skove, lysåbne natur og mange søer og vandløb udgør et stort, sammenhængende naturområde med vægt på ekstensiv udnyttelse og retablering af de hydrologiske og naturmæssige sammenhænge mellem våde og tørre naturtyper og med velegnede levesteder for områdets sjældne fuglearter og odder.

Søer og vandløb, herunder de to store vandløb Gudenåen og Salten Å, opnår gunstig naturtilstand. Specielt sikres områdets lobeliesøer en fortsat høj naturtilstand.

Områdets truede naturtyper og arter prioriteres højt, det gælder våd og tør hede, surt overdrev, tidvis våd eng, rigkær og levesteder for lys skivevandkalv, som alle sikres en god-høj naturtilstand. Dette gælder også den nationale ansvarsart damflagermus.

De store arealer med skovnaturtyper sikres gunstig tilstand med særlig fokus på skovbevokset tørvemose grundet den store udbredelse i området og på levesteder for de skovlevende fuglearter. Arealet af ovennævnte naturtyper og levesteder øges, og der skabes så vidt muligt sammenhæng mellem forekomsterne.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtypen hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder.

Baggrund for den overordnede målsætning:

I dette Natura 2000-område er det et særligt nationalt ansvar at sikre skovbevokset tørvemose, idet der i området findes mere end 5 % af det samlede areal med denne skovnaturtype inden for Natura 2000-områder i den kontinentale del af Danmark.

Indsatsen i 2. planperiode skal sikre, at den igangsatte indsats fra 1. planperiode fastholdes, at der tages hånd om særligt truede naturtyper og arter, samt at der påbegyndes en strategisk indsats for langsigtet at sikre de lysåbne naturarealer.

Forholdet til anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne, det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er således bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

Andre relevante planer

Natura 2000-planer for 2010-2015 blev vedtaget i december 2011, og de opfølgende kommunale handleplaner - blev endeligt vedtaget med udgangen af 2012/ begyndelsen af 2013.

De første Natura 2000-planer fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag.

I 2. generation Natura 2000-planer er det forudsat, at de aktiviteter, der er beskrevet i de nuværende kommunale og statslige handleplaner fastholdes og fortsættes i planerne, som er gældende fra 2016-2021.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne er gældende fra 2010 til udgangen af 2021.

Regeringen har i oktober 2014 offentliggjort Naturplan Danmark, der er en samlet plan for, hvordan den danske natur sikres på sigt. Målet med Naturplan Danmark er at sikre, at Danmark i 2050 har en mere mangfoldig natur, hvor den beskyttede natur, de store skove, nationalparkerne og de vigtige levesteder for truede arter er bundet tættere sammen. Dette skal bl.a. ske ved etablering

af større naturområder og nye skove. Planen omfatter også en indsats relateret til de marine arter og naturtyper. Planen omfatter etableringen af et nyt Grønt Danmarkskort, der skal vise, hvor naturen findes i dag, og hvor den kan bindes bedre sammen. Natura 2000-områderne bliver rygraden i det Grønne Danmarkskort.

De statslige vandplaner er bindende for statslige myndigheder, regionsråd og kommunalbestyrelser. Natura 2000-planerne er koordineret med vandplanerne, der fastlægger indsatsen for kvaliteten af vandområderne. Natura 2000-planernes mål om forbedret vandkvalitet realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen. Natura 2000-planerne rummer derfor ikke indsatskrav vedrørende vandkvaliteten. Natura 2000-planens krav om en omfattende naturplejeindsats og forbedring af hydrologien vil dog også bidrage til at tilbageholde kvælstof og dermed have en effekt i forhold til vandplanens miljømål.

I henhold til vandområdeplanen vil en gennemførelse af planen for vandområdedistrikt Jylland og Fyn under vandrammedirektivet indebære indsatser til reduktion af kvælstofudledningen til vandmiljøet. Denne indsats understøtter Natura 2000-planens målsætninger. Det forudsættes derfor i Natura 2000-planerne, at den nødvendige indsats for forbedring af vandmiljøet i Natura 2000-områderne gennemføres i vandplanlægningen.

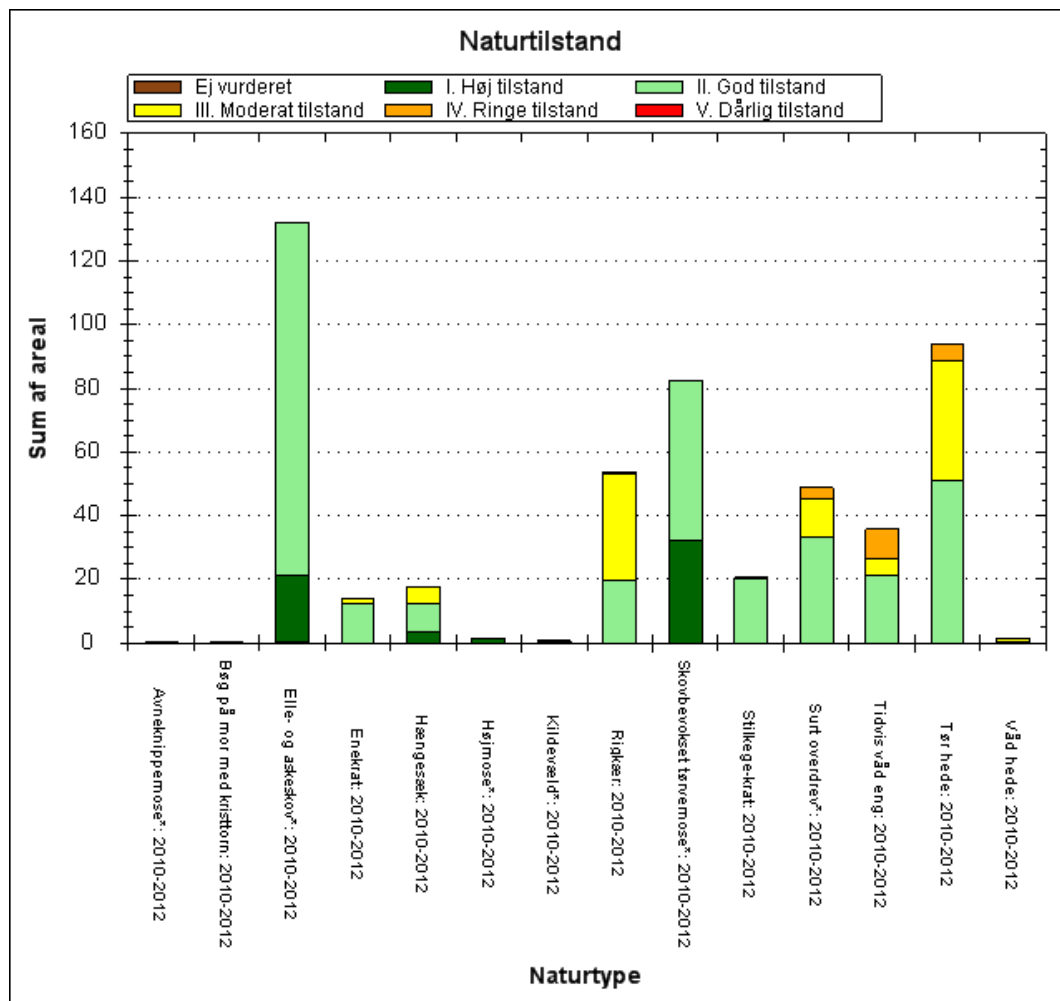
Det forudsættes, at den konkrete indsats, der påtænkes gennemført på grundlag af vandplanerne, og som kan påvirke Natura 2000-områder væsentligt, vurderes for eventuelle konsekvenser for udpegningsgrundlaget. Indsatsen kan i givet fald gennemføres, hvis det på grundlag af den bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for Natura 2000-området.

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. Disse skal indeholde retningslinjer i overensstemmelse med bekendtgørelsen om udpegnings- og administration af internationale beskyttelsesområder nr. 408 af 1. maj 2007 (habitatbekendtgørelsen). Af habitatbekendtgørelsens § 6 fremgår, at der i redegørelsen til planforslag i medfør af planloven, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal indgå en vurdering af forslagens virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger. Hvis vurderingen viser, at det ikke kan udelukkes, at planen kan skade Natura 2000-området, kan planen ikke vedtages.

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. Som led i denne plan skal kommunerne udarbejde en handlingsplan for klimatilpasning. Horsens, Skanderborg og Silkeborg Kommune har udarbejdet en klimatilpasningsplan for kommunen. En vurdering af samspillet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen. Dette vil blive fastlagt i forbindelse med udarbejdelsen af de kommunale Natura 2000-handleplaner og statslige drift- og plejeplaner. Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

1.2 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul - alternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

De kortlagte naturtypers areal (i ha) fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2010-12.

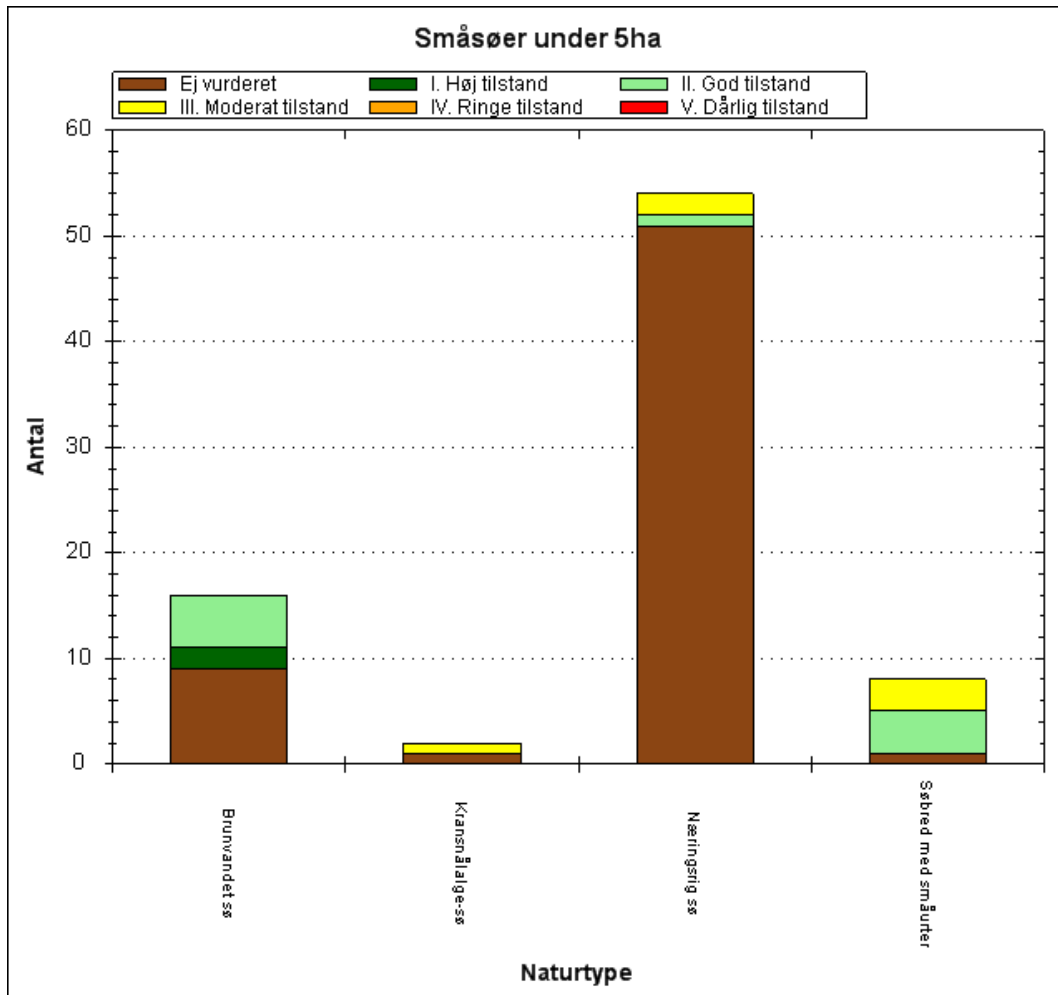
Naturtilstanden af tør hede (4030) er god på godt halvdelen af arealet og moderat-ringe på den resterende del, hvor det er både arts- og strukturindekset, som er ugunstigt. Årsagen er primært tilgroning med vedplanter og græsser/urter, hvilket skyldes manglende drift og næringsbelastning. For arealet med våd hede (4010) er tilstanden for hovedparten af arealet moderat på grund af afvanding og tilgroning, mens en lille del er i høj tilstand.

For arealet med tidvis våd eng (6410) ses det, at over halvdelen er i gunstig naturtilstand, mens resten er i moderat-ringe naturtilstand. Baggrunden for denne fordeling er, at strukturindekset er godt - højt på over 30 ha ud af i alt 36 ha, mens artsindekset kun er godt på halvdelen af arealet og ringe-dårligt på den anden halvdel, hvilket indikerer, at vegetationen indeholder relativt få naturtype-karakteristiske arter. Én af årsagerne er manglende kontinuitet, og forarmning af floraen på grund af tidligere tilgroning, idet afgræsningen i bl.a. Klosterkær er igangsat for nylig (se afsnit om Igangværende indsats neden for).

For arealet med rigkær (7230) er kun godt 1/3 i god tilstand på grund af manglende drift og tilgroning, hvilket har medført at både struktur- og artsindekset er lavt.

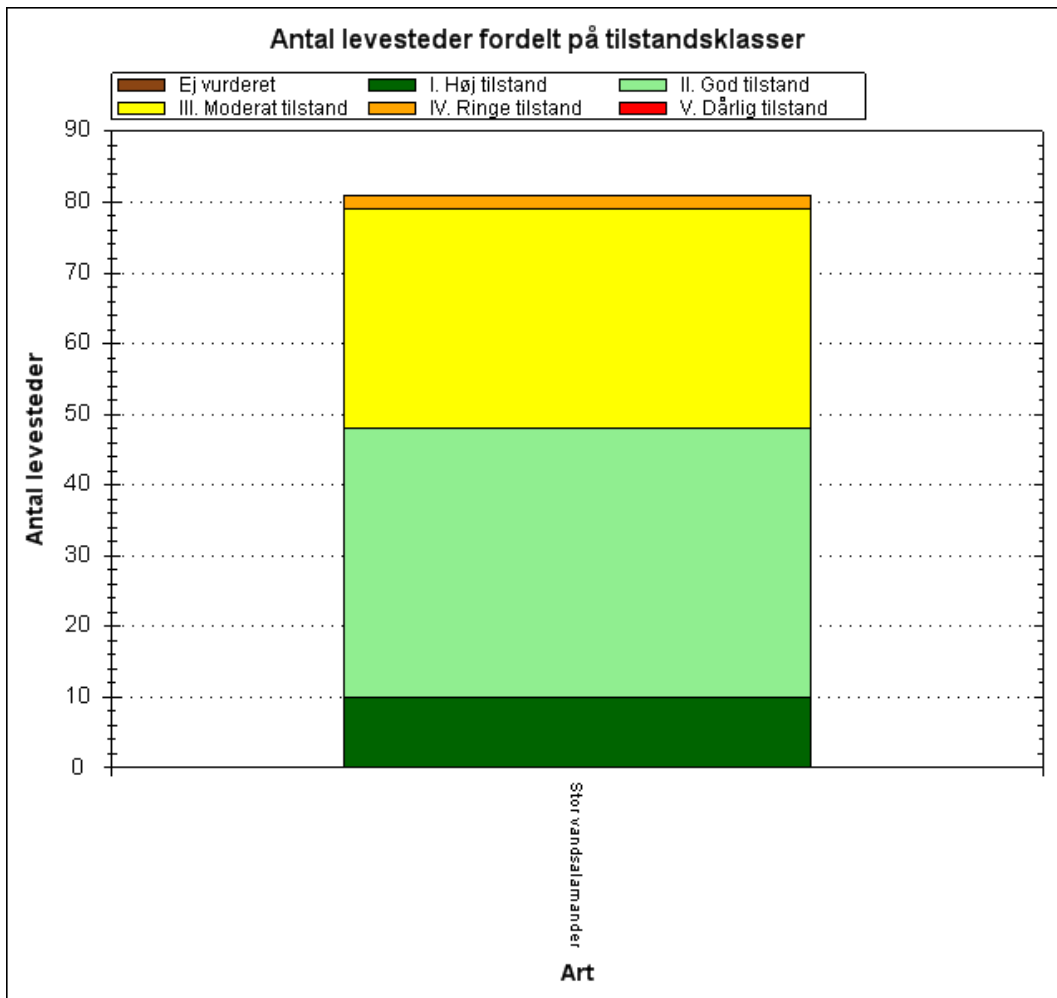
Den enlige højmosse (7110) er i høj naturtilstand, og dette gælder for både struktur og artsindeks. Arealet med hængesæk (7140) er overvejende i god-høj tilstand. Af den del, der kun er i moderat tilstand, er det primært et begrænset indhold af karakteristiske arter, der er årsagen. Tilstanden af hvas avneknippemosen (7210) er god, mens langt hovedparten af arealet med kildevæld (7220) er i moderat-ringe naturtilstand, hvilket primært skyldes et begrænset indhold af karakteristiske arter.

Det ses, at stort set hele arealet med skovnaturtyper på ikke-fredskovspligtige arealer er i gunstig skovtilstand.

Antal og tilstand af de kortlagte små søer i området.

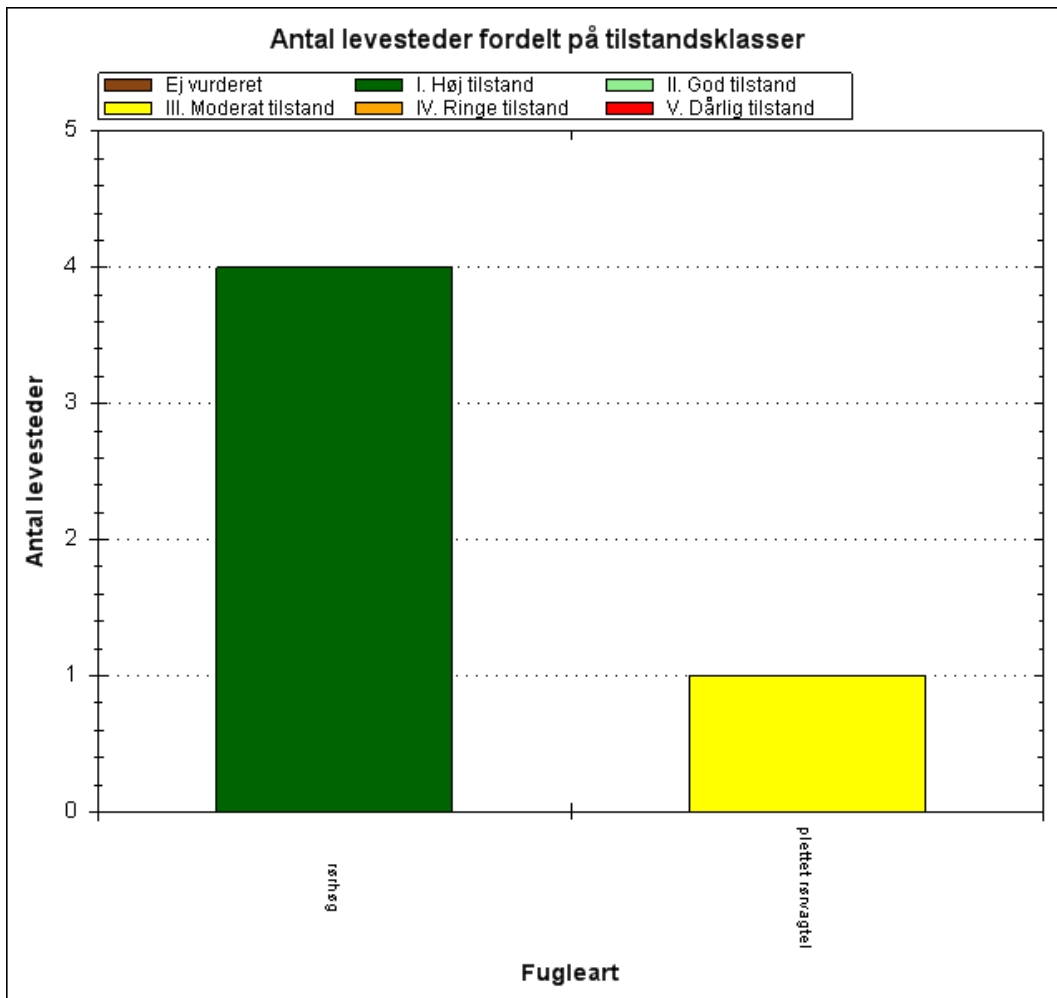
Ud af de 16 brunvandede små søer (3160) er 7 i høj eller god tilstand, mens de resterende 9 ikke er tilstandsvurderet. Af de to kransnålalgesøer (3140) er én i moderat tilstand, mens den anden ikke er vurderet. For de 54 små søer af typen næringsrig sø (3150) er kun 3 tilstandsvurderet: én i god og 2 i moderat tilstand. For søer i moderat tilstand er årsagen typisk et ringe indhold af karakteristiske arter. For de 7 tilstandsvurderede små søer af typen søbred med småurter (3130) gælder, at 4 er i god og 3 er i moderat tilstand, især på grund af et ugunstigt artsindeks.

Tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder.

Tilstandsvurderingen af områdets potentielle levesteder for stor vandsalamander viser, at 49 vandhuller er i gunstig naturtilstand, heraf er 10 i høj tilstand. 31 vandhuller er i moderat og 2 i ringe naturtilstand, hvilket primært skyldes et lavt indhold af de plantearter der indikerer gode livsbetingelser for stor vandsalamander.

De enkelte levesteders tilstand kan ses præsenteret på kort via Naturstyrelsens [MiljøGis](#).

Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle.

Alle kortlagte levesteder for rørhøg er i en høj tilstand, mens levestedet for plettet rørvagtel er i en moderat tilstand - primært på grund af lav vandstand. De enkelte levesteders tilstand kan ses præsenteret på kort via Naturstyrelsens [MiljøGis](#).

En række naturtyper og levesteder for arter, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke planen for 2. planperiode iværksættes, er der risiko for, at den gode naturtilstand ikke fastholdes på den andel af naturarealerne, der nu er i hensigtsmæssig drift samt at naturtilstanden ikke vil blive forbedret på primært tør hede, surt overdrev, tidvis våd eng og rigkær med en indsats mod vedplantetilgroning (herunder invasive arter) og fremadrettet sikring af hensigtsmæssig drift. Manglende iværksættelse af planen vil desuden medvirke til at fastholde en række levesteder for stor vandsalamander i ringe eller moderat tilstand, hvor tilstanden er vurderet som ringe eller moderat på grund af skygning eller næringsberigelse.

1.3 Miljøforhold i områder der kan blive væsentligt berørt

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentlig berørt af Natura 2000-planen.

Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

Natura 2000-planen bidrager, udover sikring af naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for området, generelt til at sikre de øvrige naturtyper og arter, der findes inden for området, idet Natura 2000-planerne generelt medvirker til at etablere gunstige forhold for naturen. Hermed bidrager Natura 2000-planerne også til at opnå biodiversitetskonventionens mål om at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares, ligesom planen bidrager til at sikre levesteder for arter, der er beskyttet i medfør af generelle fredningsbestemmelser.

Kunstig afvanding med grøfter og dræn forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter. Genetablering af en naturlig hydrologi kan modvirke denne udvikling, ligesom den naturlige hydrologi også kan medvirke til, at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området får forbedrede hydrologiske forhold.

Med planens indsats for habitatnaturen sikres samtidig en stor del af den § 3-beskyttede natur i området. Dette vurderes også at gælde for en stor del af områdets § 3-beskyttede enge, heder, moser og overdrev, der ikke er omfattet af Natura 2000-planen. I og omkring Natura 2000-området findes bestande af fredede arter som stor vandsalamander og andre padder, mark-firben, hugorm, snog og andre krybdyr samt majgøgeurt og andre orkidéer. Hertil kommer mange andre sjældne arter af bl.a. insekter, herunder dagsommerfugle og guldsmede, fugle, flagermus, vandplanter, mosser og svampe. Genetablering af naturlig hydrologi samt sikring af en hensigtsmæssig drift/pleje eller skovnaturtypebevarende drift vil i mange tilfælde medføre, at forholdene for ovenstående arter og naturarealer forbedres, idet deres naturgrundlag forbedres sammen med indsatsen for habitatnaturen.

Befolkningen og arealanvendelsen

Natura 2000-område N52 Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå er beliggende i Horsens, Silkeborg og Skanderborg Kommuner, der har et indbyggertal på henholdsvis 86.377, 89.860 og 58.586, Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Sikringen af den eksisterende natur vil ikke have betydning for arealanvendelsen, idet der dog kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats. Ved såvel pleje af eksisterende natur som udlægning af landbrugsarealer til natur vil dette ske efter aftaler mellem lodsejeren og kommunerne og mod økonomisk kompensation via EU's landdistriktsprogram. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere begrænsning af offentlighedens adgang.

Menneskets sundhed

Mange, især bynære, Natura 2000-områder udnyttes til rekreative aktiviteter, f.eks. vandring og cykling, som bidrager til menneskets sundhed. Natura 2000-planen har til formål at sikre, at de beskyttede naturtyper og arter opnår gunstig naturtilstand på sigt. Det vurderes, at Natura 2000-planen kun undtagelsesvist og på mindre arealer vil hindre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag. Det vurderes således, at gennemførelsen af planen ikke vil være i modstrid med hensynene til menneskers sundhed, idet den rekreative udnyttelse kan fortsætte, ligesom sikringen af en beskyttede natur i øvrigt ikke vurderes at have en sundhedsmæssig effekt.

Gudensø, Gudenåen, det nedre løb af Salten Å og Mossø er et særdeles velegnet område for sejlads med især kano, og området giver mange mennesker mulighed for både motion og naturoplevelser. Ved Klostermølle og Vilholt Mølle findes udstillinger, der formidler viden om

området til besøgende, og i området findes flere fugletårne, bl.a. Lindholm Hoved og Klostermølle. Klostermølle huser desuden Natur & Ungdoms lejrskole og naturskole, hvor der formidles viden om områdets natur til børn og unge, bl.a. til skoleklasser. Mod vest grænser Natura 2000-området op til den regionale gang- og cykelsti "Naturstien Horsens-Silkeborg".

Gennemførelsen af Natura 2000-planen for området forventes at indgå i den fremtidige formidling. Der er etableret stisystemer og informationsstandere. Kendskab til naturen og dens værdier vil medvirke til at skabe incitament til en større rekreativ udnyttelse af områderne.

Jordbund, luft og klimatiske faktorer

Mulig etablering af sammenhængende natur ved udlægning af omdriftsarealer eller græsmarker til ny natur vil bidrage til at gøre arealerne mere robuste overfor ekstreme vejrforhold og klimaændringer, ligesom randpåvirkningerne af naturen vil blive mindske. Samtidig kan Natura 2000-planen medføre udpining af jordbunden på arealer, der er næringsberigede som følge af nuværende eller tidligere gødsning. Udpining vil øge sandsynligheden for indvandring af en artsrig flora og fauna, da en meget stor del af især de sjældnere arter er tilknyttet næringsfattige forhold. Mulig etablering af ny natur på lavbundsarealer kan medvirke til at mindske udledningen af CO₂.

Landskab

Området er en del af det midtjyske søhøjland og omfatter et smalt bælte i den østlige del af Salten Ådal, Salten Langsø og dele af skovområderne på nord- og sydsiden af søen, ådalen omkring Gudenåen fra Voervadsbro til Gudensø samt søerne Gudensø og Mossø.

Salten Å og Salten Langsø er beliggende i Saltendalen, der har et markant forløb og er blandt landets mest uforstyrrede naturområder. Området nord og syd for Salten Langsø er fortrinsvis skov med både nåletræsplantage, løvskovsarealer, hedearealer og mose-/engarealer. Her findes desuden en række værdifulde små søer, der dels er brunvandede, dels klarvandede, kalk- og næringsfattige (lobeliesøer). I sidstnævnte er der forekomst af den rødlistede grundskudsplante sortgrøn bransenføde samt rødlistearten liden åkande. Der findes også en række mindre områder med fattigkær af typen hængesæk af tørvemosser, som bl.a. indeholder en forekomst af den meget sjældne rødlisteart blomstersiv.

Gudenådalen skærer området fra syd mod nord umiddelbart øst for Salten Langsø. Ådalen er primært formet af smeltevand, der strømmede fra den østjyske isrand, og flere steder ses forskellige stadier i Gudenåens udvikling i form af terrasser. Terrasserne blev dannet, da smeltevandet skar sig ned i de tidligere dalbunde. Gudenåen løber gennem Mossøs vestlige del. Herfra fortsætter den nordpå forbi Odderholm til Gudensø efter at have modtaget tilløbet fra Salten Langsø. Skærbro Kær, der består af tilgroede rigkær, og som rummer den sjældne naturtype kalkrige moser med hvas avneknippe, udgør den nordlige afgrænsning af området.

Mod syd ligger flere store eng- og moseområder parallelt med Gudenåen. Springbjerg Mose ligger længst mod syd, og ved Gudenåens udløb i Mossø ved Vissingkloster ligger Klosterkæret. Stor vandsalamander findes især i vandhuller i den sydlige del af området.

Området afgrænses mod øst af Mossø, der er Jyllands største sø. Mossøområdet hører sammen med Salten Langsø og Vissingkloster-området til landets mest imponerende og illustrative istidslandskaber. Området udgør en zone mellem to fremtrædende israndlinier. Et karakteristisk træk i området er således de mange vand- og mosefyldte huller dannet af dødis.

Fem store søer dækker alene (med i alt knap 2100 ha) næsten halvdelen af områdets samlede areal. Den naturtype, som ud over søerne dækker det største areal er skovbevokset tørvemose (godt 110 ha), som bl.a. findes på store sammenhængende arealer sydvest for Salten Langsø. Derudover er bøgeskov på morbund, egekrat og elle- og askeskov langs søer og vandløb udbredte naturtyper.

1.4 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser. Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser herunder ammoniak er ofte den væsentligste påvirkning af mange naturligt næringsfattige naturtyper. Naturtyperne har forskellig sårbarhed over for kvælstofdeposition. Der er generelt sket et fald i den luftbårne kvælstofbelastning af naturarealerne inden for de seneste år. Faldet skyldes en nedgang i udledningen fra både danske og udenlandske kilder. Denne reduktion forventes at fortsætte som følge af national og udenlandsk regulering. På trods af reduktionen er tålegrænserne fortsat overskredet på en væsentlig andel af landets naturarealer, hvilket giver forringede muligheder for på sigt at opnå eller fastholde en gunstig naturtilstand. Der er ikke foretaget en konkret vurdering af tålegrænseoverskridelser til de enkelte Natura 2000-områder. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, som bidrager til at mindske ammoniakudledning fra punktkilder væsentligt.

Intensiv landbrugsdrift på arealer, der grænser lige op til naturarealer, kan indebære en negativ påvirkning af naturindholdet i randområdet som følge af afdrift/udskylning af overskud af gødning eller sprøjtemidler. Forøget næringsindhold kan medføre, at naturtypens karakteristiske arter udkonkurreres af højt voksende arter, der favoriseres af det forøgede næringsindhold.

Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig ekspansivt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er særlig et problem på hederne.

Kunstig afvanding med grøfter og dræn forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter.

Natura 2000-planen har ingen betydning for deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, idet reguleringen foretages i husdyrgodkendelseslovgivningen.

Planen indeholder en indsats mod invasive arter, idet invasive arter medvirker til at forringe naturtilstanden. Derudover indeholder planen en målsætning om etablering af og fastholdelse af pleje på de lysåbne naturtyper. Denne indsats vil ligeledes medvirke til at bekæmpe de invasive arter inden for Natura 2000-området.

Etablering af naturlig hydrologi samt fastholdelse af de indsatser, der er gennemført for at forbedre hydrologien fra 2010-2015 kan bidrage til at stabilisere naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i de beskyttede naturtyper, der stiller særlige krav til hydrologien.

Derudover skal følgende fremhæves: Indsatsen for de lysåbne naturtyper vil i stor udstrækning medvirke til at sikre forholdene for områdets udpegede fuglearter samt en lang række andre fuglearter, der benytter området som yngle- og fourageringsareal.

1.5 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU-lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 27 Ramsarområder,

der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovbekendtgørelse nr.932 af 24. september 2009 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i statens retningslinjer for 2. planperiode.

1.6 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af landbrugsjord har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovens bilag 1, litra f, i de tilfælde hvor de vurderes at være af væsentlig betydning.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen påvirkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. I Natura 2000-område nr. 52, Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå vil planen medvirke til at hindre tilgroning af en række levesteder for planter, mosser, laver, insekter og ynglefugle. Planen vil ligeledes medvirke til at sikre levesteder for fredede arter af bl.a. padder, krybdyr og orkidéer.
Befolkningen	X		Sikring og forbedring af naturgrundlaget giver mulighed for større naturoplevelser.
Menneskers sundhed	X		Planen medvirker til at sikre de beskyttede naturtyper i området således, at naturen i området på sigt opnår en høj kvalitet. Naturområder af høj kvalitet er af betydning for den rekreative udnyttelse af området, og dermed menneskers sundhed. Der er offentlig adgang til store dele af området.

Jordbund	X		Planen påvirker jordbunden, hvis planens indsats for sammenhængende natur omfatter udpining af dyrkede arealer, der udlægges til natur. Dette er til gavn for en artsrig flora og fauna.
Vand	X		Natura 2000-planen rummer ikke indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandplanerne. Natura 2000-planens indsatser vedrørende naturpleje og forbedring af hydrologi kan medvirke til at tilbageholde kvælstof og dermed medvirke til at opnå vandplanens mål.
Luft		X	Det vurderes ikke, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper og arter vil have indflydelse på luftkvaliteten.
Klimatiske faktorer	X		Mulig etablering af sammenhængende natur på omdriftsarealer vil bidrage til at gøre arealerne mere robuste overfor ekstreme vejrforhold og klimaændringer. Mulig etablering af ny natur på lavbundsarealer kan medvirke til at mindske udledningen af CO ₂ .
Materielle goder		X	Det vurderes ikke, at planen påvirker materielle goder, idet planens indsats primært omfatter pleje af de naturtyper, der findes på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag
Landskab	X		Sikring og forbedring af naturgrundlaget, herunder naturplejetiltag, vil øge landskabsværdien. Et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper fastholdes og udbygges. Fragmentering af landskabet imødegås.
Kulturarv, herunder kirker	X		Natura 2000-planens indsatser kan modvirke tilgroning af fortidsminder, og kan dermed medvirke til at sikre kulturarven. Planen vurderes ikke at medføre en påvirkning af omgivelserne omkring kirker.
Arkitektonisk arv		X	Det vurderes ikke, at planen påvirker den arkitektoniske arv, idet planens indsats omfatter pleje af de naturtyper, der findes på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag

Arkæologisk arv		X	Det vurderes ikke, at planen påvirker den arkæologiske arv, idet planens indsats omfatter pleje af de naturtyper, der findes på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag
-----------------	--	---	---

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

1.7 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår konfliktende naturinteresser henvises til afsnit 1.8.

1.8 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Miljøvurderingen er gennemført ud fra de oplysninger, der fremgår af basisanalysen og udkast til Natura 2000-planen. Desuden er anvendt viden fra det nationale overvågningsprogram, NOVANA

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem lokale indsatser fastsat i kommunale handleplaner og, hvor der er tale om statsejede arealer, statens drift og plejeplaner. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Alternativet til at udarbejde Natura 2000-planer ville være, at der skulle udarbejdes en forvaltningsplan for de enkelte områder. Det følger direkte af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner samt de relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler.

Modsat forvaltningsplanerne giver Natura 2000-planerne mulighed for på nationalt og biogeografisk niveau at foretage en samlet prioritering af, hvilken indsats der skal gennemføres for på sigt at sikre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Prioriteringen anvendes til udarbejdelsen af lokale forvaltningsplaner for områderne, de såkaldte handleplaner.

De seneste basisanalyser for Natura 2000-områderne, som er offentliggjort den 20. december 2013 viser, at der fortsat er forhold, som betyder, at naturen vanskeligt eller ikke kan sikres med den nuværende naturtilstand. På baggrund af basisanalyserne er der foretaget en national prioritering af, hvilke indsatser der skal gennemføres i planperioden 2016-2021 for at sikre, at habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål om gunstig bevaringsstatus opfyldes på sigt.

Den nationale prioritering i anden planperiode sigter på, at den planlagte og igangsatte indsats i første planperiode fastholdes, og at der tages hånd om de særligt truede naturtyper og arter, samt at der fortsættes en indsats for at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturtyper. Det sker ved at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje og sikre egnede levesteder for områdets arter.

Tilsvarende arbejdes der på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i

områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåben natur. Disse indsatser er valgt, idet det vurderes, at indsatserne bedst modvirker de problemer, basisanalyserne har påvist i forhold til de enkelte Natura 2000-områder, ligesom indsatserne sikrer en fortsættelse af den strategi, der blev lagt i første planperiode. I forbindelse med udarbejdelsen af planerne har Naturstyrelsen på baggrund af basisanalyserne vurderet, i hvilke Natura 2000-områder det er muligt at foretage en konkret indsats for bestemte naturtyper.

Overvejelserne har ført til, at der i Natura 2000-område nr. 52 Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå gennemføres en særlig indsats for surt overdrev og rigkær, idet der skal sikres sammenhæng mellem forekomsterne med henblik på at gøre arealet mere robust overfor klimaændringer, for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer og for at bidrage til etablering af større driftsenheder. Desuden gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper/arter. For området er der foretaget følgende valg:

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Rigkær (7230) og tidvis våd eng (6410) er naturtyper, som på nationalt biogeografisk niveau har haft så stor en tilbagegang, at de er opført som truede naturtyper.

Hvor elle- og askeskoven (91E0) er opstået inden for de sidste 20-30 år, kan der ske en prioritering af rigkær frem for elle- og askeskov, således at unge og ikke veludviklede partier af elle- og askeskoven kan ryddes til fordel for rigkær. Dette kan ske under forudsætning af, at det samlede areal af elle- og askeskov opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

Før udløbet i Mossø har Gudenåens løb siden omkring år 1100 være delt i Klosterkanalen, der blev etableret for at drive Klostermølle, og det oprindelige løb, den såkaldte Døde Å. For at sikre laksefiskenes vandring etablerede Skov- og Naturstyrelsen i 1990'erne en fisketrappe ved Klostermølle og et omløbsstryg, som sikrede passage mellem Gudenåen og Døde Å. Hovedparten af Gudenåens vandføring går fortsat gennem Klosterkanalen, mens ca. 30 % går gennem Døde Å, og dette er i Vandplanen identificeret som en spærring med krav om at andelen øges til min. 50 %.

Øget vandføring i Døde Å kan medføre øget vandstand i Klosterkæret med risiko for at sommergræsning af rigkær og tidvis våd eng ikke længere vil være mulig. Der er således en mulig modstridende interesse mellem på den ene side rigkær (7230) og tidvis våd eng (6410) og på den anden side vandløb med vandplanter (3260), og det skal her i videst muligt omfang sikres, at naturtilstanden af rigkær og tidvis våd eng ikke forringes.

Plettet rørvagtel yngler i ferske sumpområder, eksempelvis vandområdernes starzone eller ukultiverede engområder med tidvise oversvømmelser. Disse krav til ynglehabitat kan være - men behøver ikke være det - i konflikt med eventuelle tiltag med henblik på sikring af fortsat afgræsning af rigkær og tidvis våd eng. I tilfælde af modstridende interesser skal det i videst muligt omfang sikres, naturtilstanden af rigkær og tidvis våd eng ikke forringes.

1.9 Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdiers tilstand via det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden

afrapporterer Danmark den nationale tilstand og indsats vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen – udarbejdet i forbindelse med naturplanen - udgør det nuværende videns grundlag for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med naturplanlægningen. Analysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

1.10 Ikke teknisk resume

I medfør af lovbekendtgørelse nr. 939 af 3. juli 2013 om miljøvurderinger af planer og programmer er der foretaget en miljøvurdering. Planen vil sikre eller forbedre bevaringsstatus for områdets udpegningsgrundlag og den biologiske mangfoldighed generelt samt et sammenhængende og varieret landskab.

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for området på sigt opnår gunstig naturtilstand. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur og arter, der findes i området, og planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Planen indeholder en omfattende plejeindsats, som medvirker til at sikre den eksisterende, beskyttede natur. Plejeindsatsen medvirker ligeledes til at bekæmpe invasive arter. Der gennemføres desuden en indsats for at skabe mere sammenhængende natur. Dette sker gennem etablering af tilskudsordninger til sikring af pleje samt eventuel omlægning af omdriftsarealer til naturarealer. Herudover gennemføres en indsats for at sikre en skovnaturtypebevarende drift i områdets skovnaturtyper, dette vil samtidig medvirke til at sikre levesteder for skovlevende arter.

Natura 2000-planens gennemførelse vurderes at komplettere og understøtte de eksisterende fredninger og andre igangværende plejeforanstaltninger.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK 2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00

www.nst.dk